

“La pandèmia ens ha ensenyat que cal millorar en comunicació”

PROBLEMA • La grip H1N1 ha generat “pànic excessiu” i desconfiança **RESPOSTA** • Cal implicar la població en la gestió de les crisis **ALERTA** • S’ha d’evitar la por i, al mateix temps, mantenir l’alerta **Per: Joaquim Elcacho**

Salvador Macip te una facilitat especial per explicar de forma planera alguns dels conceptes de ciència i sanitat que més interessent als ciutadans. El seu últim llibre, *Les grans epidèmies modernes* (La Campana) n’és un exemple. L’actualitat obliga a parlar de la nova pandèmia, però cal deixar constància que el seu treball va ser plantejat mesos abans que es descobrissin els primers casos de la grip.

La humanitat ara està més ben preparada per fer front a una pandèmia mortífera?

Estem més ben preparats que abans. La grip H1N1 i abans la grip aviària han servit per fer les coses cada vegada una mica millor. Durant la grip aviària molts països van amagar l’aparició de casos; com la Xina, que en aquella ocasió va fer veure que no passava res. Ara hi ha hagut problemes de transmissió de dades en alguns països però hem millorat.

Què hem de millorar encara? La revista Science diu aquesta setmana que la pandèmia ha deixat en evidència que hem d’augmentar la capacitat de producció de vacunes...

Tot i que ara sembla que ens sobre les vacunes de la grip, és veritat que hem de millorar la capacitat de producció. Amb el sistema de fabricació actual, si arriba una nova pandèmia realment agressiva no tindriem prou temps per donar-li resposta.

Més problemes que cal solucionar?

Un altre punt clau és la comunicació entre, d’una banda, els científics i els representants polítics i, de l’altra, la població en general; amb els metges entremig. En aquesta pandèmia s’ha generat primer un pànic excessiu i després una desconfiança que pot ser perillosa. Hem tingut un problema de comunicació, no hem sabut implicar la població en la gestió de la pandèmia. Per a la pròxima pandèmia hem de millorar l’apartat de comunicació perquè no servirà de res tenir totes les vacunes del món si després la població no se les vol prendre.

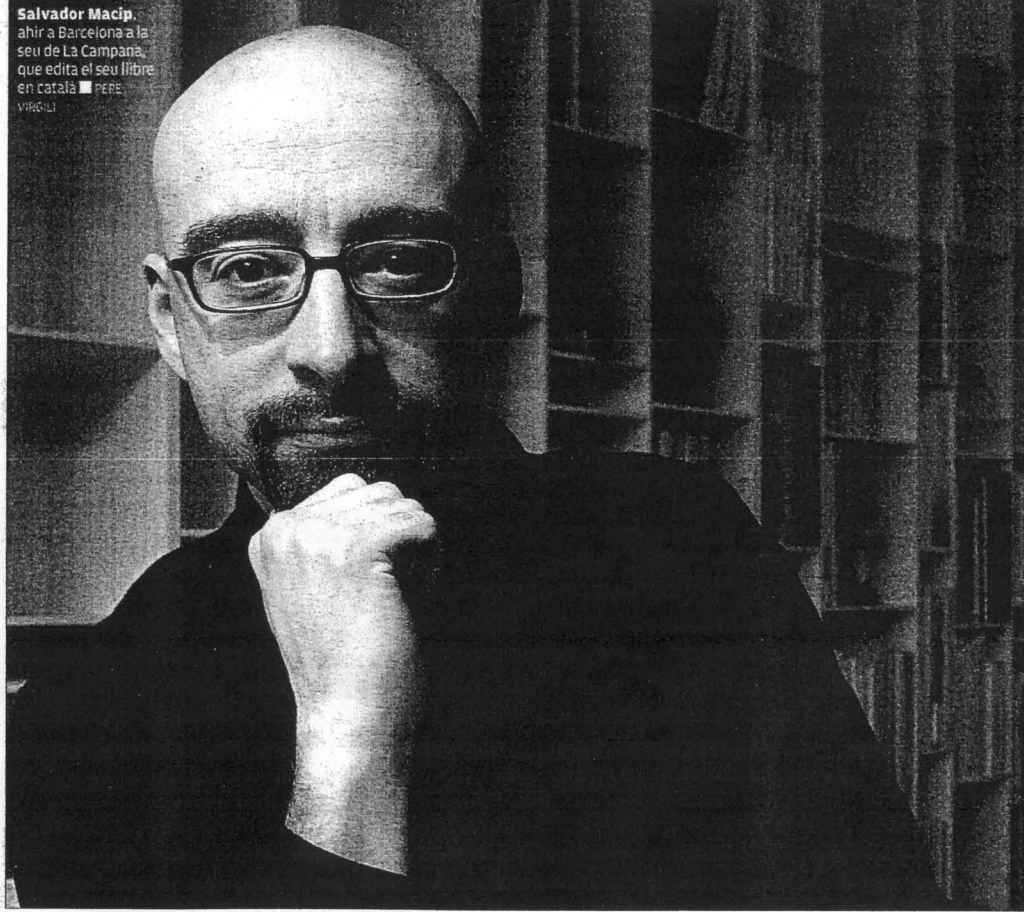
És una contradicció que estiguem demanat constantment vacunes contra la sida, la malària o l’hepatitis, i quan tenim a l’abast una vacuna contra una nova grip diguem que no la volem perquè pot ser perillosa...

És cert, és un problema del qual tots en som una mica responsables. Primer de tot, hem d’entendre que la grip és una malaltia imprevisible, ho ha estat sempre i ho continua sent. Quan apareix un virus nou no podem saber si serà molt agressiu o no; o si pot canviar d’un dia per l’altre. A partir d’aquí hem d’acceptar que la responsabilitat dels representants polítics és preparar una resposta adequada per al pitjor dels casos. És millor estar preparats per a una pandèmia terrible i que després tinguem una infecció benigna que no que passi al revés: que fem curts de vacunes i ens haguem d’enfrontar a una

PERFIL:

Salvador Macip
Nascut a Blanes el 1970, és doctor en medicina per la Universitat de Barcelona i va treballar durant 9 anys en recerca sobre càncer, radicals d’oxigen i envelliment cel·lular a l’hospital Mount Sinai de Nova York. Des del 2008 dirigeix el Laboratori de Mecanismes de Mort Cel·lular a la Universitat de Leicester. Acaba de presentar *Les grans epidèmies modernes*. La lluita de l’home contra els enemics invisibles (La Campana). Editat en castellà per Destino.

Salvador Macip ahir a Barcelona a la seu de La Campana, que edita el seu llibre en català. PEPE VIRGILI

pandèmia mortal. Hem d’entendre que algunes decisions s’han de prendre comptant amb un cert grau d’incertesa. Encara que ara pensem que hem malbaratats els diners en vacunes, s’havia de prendre la decisió d’encarregar la seva fabricació per no córrer un risc excessiu.

L’Organització Mundial de la Salut ha encarregat un informe independent per estudiar si la seva resposta a la crisi de la grip ha estat correcta. Quina és la seva opinió?

Des de fora, i amb les dades que tenim, sembla que ha actuat de la forma correcta. Les línies generals d’actuacions eren bones. Simplement, amb les dades que es tenien en cada moment, l’OMS anava donant resposta a la situació per tal d’evitar els possibles danys futurs. Crec que en totes les accions de salut pública s’ha de pecar per passar-se en excés que per quedar-se

curts. En tot cas, em sembla molt encertat que l’OMS hagi encarregat una auditoria sobre la seva gestió.

Tenen alguna raó les persones que sospiten que s’ha volgut beneficiar les companyies farmacèutiques?

Totes les empreses volen guanyar diners i hem d’intentar que cap d’elles ens enganyi o actui de forma incorrecta. És cert que s’han donat casos de companyies farmacèutiques amb conductes poc ètiques i hem d’estar alerta. Però en casos com l’actual, l’única forma que tenim de disposar de vacunes per fer front a una pandèmia és comptar amb l’esforç de les farmacèutiques. Ara per ara, l’única manera de garantir que podem tenir vacunes per a tothom és que les farmacèutiques vegin que poden guanyar diners invertint en aquest camp. D’acord que se les ha de vigilar i controlar, però

no podem demonitzar-les. També en aquest cas em sembla molt bé que s’investigui si hi ha hagut pressions per afavorir les farmacèutiques. Però, de tota manera, s’ha de dir que el pànic que s’ha produït en alguns moments de la pandèmia ha sorgit sense necessitat de cap pressió per part de les farmacèutiques.

D’on surt, doncs aquesta por?

Com deia abans, potser per la mala gestió de la informació a tots els nivells. En part, es pot entendre que aquesta mala gestió ha estat amplificada pels mitjans de comunicació.

En el cas de les vacunes de la grip H1N1, per exemple, què s’ha de fer per aconseguir una resposta assegnada de la població?

Hem de tenir capacitat per comunicar a la població que vacunes com la H1N1 estan fetes amb moltes mesu-

res de seguretat, comparables a les que es prenen amb les vacunes de grip que es fan servir cada any. Els científics i les autoritats han de donar confiança a la població quan expliquen que les vacunes no són perilloses i que els possibles efectes secundaris són molt limitats.

Quin és el risc o la probabilitat que la pròxima pandèmia tingui els dos factors més negatius possibles: ràpida propagació i alta letalitat?

El més terrible és que no podem fer cap predicció. Com explico en el llibre, tots els experts coincideixen que és pràcticament impossible saber quan pot aparèixer una pandèmia d’aquest tipus. La sort és que sembla que una circumstància tan negativa com aquesta és poc probable. Vull dir, habitualment si un virus és molt agressiu no es transmet gaire bé; i si un virus es transmet molt bé no és gaire agressiu. La combinació de les dues condicions adverses és poc probable però pot arribar a passar i hem d’estar alerta. Si ens trobem amb una amenaça d’aquest tipus haurem de saber reaccionar de forma ràpida i coordinada a tot el planeta.

Com indica a *Les grans epidèmies modernes*, els virus que maten immediatament els hostes tenen poques possibilitats de reproduir-se, però, de fet, han aparegut recentment alguns virus d’aquest tipus que continuen matant...

Efectivament, el virus de la grip aviària, per exemple, és terriblement agressiu i continua entre nosaltres. L’Ebola també mata molt ràpidament i continua existint. Aquestes malalties, de moment, sembla que han donat brots molt localitzats i petits, però en el futur no sabem si poden evolucionar i propagar-se massivament.

Quin és el terme mitjà entre l’alarma i prevenció?

En el meu llibre tracto d’explicar que no hem de tenir pànic, no ens hem de deixar portar per la por... Però tampoc ens hem de confiar. Les malalties infeccioses continuen sent un problema, estan matant molta gent arreu del planeta i com hem vist amb la grip –i més clarament encara amb la sida–, poden causar problemes sanitaris molt importants.

Quina resposta es pot donar als negacionistes?

La solució és la informació. Tenim dades més que suficients per demostrar que el virus d’immunodeficiència humana causa la sida i per demostrar que la vacuna de la grip H1N1 no és perillosa. Hem de fer l’esforç d’explicar la realitat científica. Estic segur que la gent és prou intel·ligent per entendre-ho. ■